ព្រហ្មទណ្ឌ

គោលការណ៍សន្និដ្ឋានថាមិនមានទោស

(Presumption of Innocence)

ដោយលោកមេធាវី មាស ប៉ូវ៉ា*

១. សេចក្តីផ្តើម

មានអង្គហេតុមួយដែលប៉ូលីសបានឃាត់ខ្លួនជនសង្ស័យពីបទប្លន់ រួចថតរូបផ្សាយតាមទូរទស្សន៍ជាមួយសេចក្តីថ្លែងការណ៍ថា ជននោះជាឃាតករ។ សាធារណជនមួយចំនួនបានចែករំលែករូបថតជនសង្ស័យតាមប្រព័ន្ធបណ្តាញសង្គម Facebook។ បន្ថែមពីលើនេះពិធីករទូរស្សន៍បានធ្វើបទអត្ថាធិប្បាយអះអាង ជួនកាលបំផ្លើសថាជននោះពិតជាឃាតករ។ ចៅក្រមសម្រេចសេចក្តីអាចនឹងទទួលសម្ពាធពីសារព័ត៌មានទាំងនេះ។ អង្គហេតុនៅមានបន្តទៀត ក៏ប៉ុន្តែតើការធ្វើយ៉ាងនេះធ្វើឲ្យឧក្រិដ្ឋជនរាងចាលឬទេ? វាអាចដូចនេះ ក៏ប៉ុន្តែវាអាចមានវិធានការសមស្របប្រកបដោយការថ្លឹងថ្លែងផ្សេងទៀតដែលមិននាំឲ្យមានផលអវិជ្ជមាន និងនាំឲ្យជនប្រព្រឹត្តមានការរាងចាល។

អត្ថបទនេះនឹងលើកយកគោលការណ៍ពាក់ព័ន្ធមួយ គឺ "ការសន្មត់ទុកថាមិនមានទោសដរាបណាមិនទាន់មានសាលក្រមជាស្ថាពរ"។ គោលការណ៍នេះមានចែងក្នុងច្បាប់ធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៩៣ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏ប៉ុន្តែមិនមានការស្រាវជ្រាវអំពីខ្លឹមសារ និងការដឹងលឺជាទូទៅទេ។ ជាមួយនឹងការបង្ហាញអំពីវិសាលភាពព្រមទាំងអង្គហេតុដែលអាចនាំឲ្យប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍នេះ អត្ថបទនឹងធ្វើការបង្ហាញអំពីផលវិបាកនៃអំពើខាងផ្លូវច្បាប់ និងសង្គមមុននឹងធ្វើសេចក្តីសង្ខេបរួម និងអនុសាសន៍ប្រសិនបើមាន។

២. ខ្លឹមសារ

មុននឹងលម្អិត សូមពិនិត្យមាត្រាចំនួន២ ដែលពាក់ព័ន្ធ៖ "*ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានសន្មត់ជាមុនថា ជាជនគ្មានទោសរហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួន ត្រូវបាន*

---

* អ្នកនិពន្ធជាសមាជិកគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល មជ្ឈត្តករពាណិជ្ជកម្ម និងសាស្ត្រាចារ្យច្បាប់។ អរគុណ និស្សិត **ហ៊ុន ស៊ាងហាក់** ដែលបានជួយពិនិត្យមើលអក្ខរាវិរុទ្ធ ក្នុងអត្ថបទនេះ។

កំណត់ស្របតាមច្បាប់"។[1] *មាត្រា៣៨៖ "ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ"។*[2]

មាត្រា១៤ ប្រើពាក្យ "ជនជាប់ចោទ" "ក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ" និង"ច្បាប់"។ នេះខុសពីមាត្រា៣៨ ដែលមិនបានរំលេចនូវពាក្យ "ព្រហ្មទណ្ឌ"។ មាត្រា៣៨ សំដៅលើការកាត់ទោសដោយតុលាការ ទោះបីជាមិនបានចែងថា តុលាការធម្មតា ឬរាប់ចូលតុលាការយោធា។ ការយោងទៅដល់ស្ថាប័ននេះខុសពីមាត្រា១៤ ដែលអះអាងអំពីការកាត់ទោសតាមច្បាប់ដោយមិនយោងដល់ស្ថាប័នណាដែលមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការវិនិច្ឆ័យសេចក្តី។ "ច្បាប់" ក្នុងន័យនេះទំនងរាប់បញ្ចូលច្បាប់បង្កើតឡើងដោយសភា ក្នុងប្រទេសស៊ីវិលឡ និងច្បាប់ ដែលបង្កើតដោយចៅក្រម ក្នុងប្រទេសកុំម៉ុនឡ។[3] ច្បាប់ទំនងសំដៅលើច្បាប់ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើង តាមនីតិវិធីត្រឹមត្រូវ និងមានខ្លឹមសារស្របតាមវិធានអន្តរជាតិផងដែរ។ មាត្រាទាំងពីរបានប្រើពាក្យ "ជនជាប់ចោទ" ដែលតាមន័យច្បាប់កម្ពុជា ជនដែលត្រូវបានដាក់ក្រោមការពិនិត្យ (accused/put under judicial investigation) រួចហើយ។[4] ប្រសិនបើជាដូចនេះមែន គោលការណ៍សន្មត់ជាមុននេះនឹងមិនអនុវត្តចំពោះជនសង្ស័យទេ។ ក្នុងន័យនេះគេអាចផ្សព្វផ្សាយរូបភាពជនសង្ស័យដោយមិនខ្វល់អំពីគោលការណ៍នេះ។ ក៏ប៉ុន្តែការបកស្រាយចង្អៀតអាចនាំឲ្យមានការអនុវត្តច្បាប់ ឬគោលការណ៍មិនស្មើភាពគ្នារវាងជនសង្ស័យ និងជនត្រូវចោទ។ ខ្លឹមសារនៃមាត្រា ១៤ និង៣៨ អាចទូលាយ ឬចង្អៀត ឬផ្ទុយគ្នា។ អាស្រ័យហេតុនេះវិធីបកស្រាយមួយដ៏សមស្របគឺការបកស្រាយតាមគោលបំណងនៃច្បាប់ ដើម្បីបញ្ចៀសនូវលទ្ធផលផ្ទុយគ្នា។ មាត្រានៃកតិកាសញ្ញា ស្តីពី សិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋ និងនយោបាយចែងនូវសិទ្ធិ និងធានានូវសិទ្ធិដល់ជនគ្រប់រូបដោយគ្មានរើសអើង។[5] ដូចនេះគោលការណ៍នេះក៏នឹងត្រូវអនុវត្តសម្រាប់ការពារជនសង្ស័យ និងជនត្រូវចោទផងដែរ។

---

[1] Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law, Article 14 of the International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR, UN, Treaty Series, Vol. 999, p. 171.

[2] ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ឆ្នាំ ១៩៩៣។

[3] តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរទ្វីបអាមេរិក, យោបល់លេខ OC6/86 ចុះថ្ងៃទី ៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ ១៩៨៦ ស្តីពី ពាក្យ "ច្បាប់" ក្នុងមាត្រា ៣០ នៃ អនុសញ្ញាអាមេរិក ស្តីពី សិទ្ធិមនុស្ស, កថាខណ្ឌទី ២០ និង ២១។

[4] សន្ធានុក្រម ទំព័រ ១ ឧបសម្ព័ន្ធនៃវិធានផ្ទៃក្នុង របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (អ.វ.ត.ក)។ រកបាននៅ https://www.eccc.gov.kh/en/document/legal/internal-rules-rev9

[5] មាត្រា ២, ICCPR, *supra* note 1.

២.១. អង្គហេតុ ដែលនាំឲ្យរំលោភគោលការណ៍នេះ

ក. ការឃុំខ្លួន៖ តាមគោលការណ៍សន្មត់ថាមានសេរីភាព (presumption of liberty) ទោះបីជា កម្រិតភស្តុតាងអនុវត្តសម្រាប់ការឃុំខ្លួនមានកម្រិតទាបក្តី ក៏ប៉ុន្តែការឃុំខ្លួនត្រូវតែចាំបាច់ និងត្រូវបង្ហាញថា ជនដែលត្រូវឃុំខ្លួនបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស។[6] ការឃុំខ្លួនមានគោលបំណងរក្សាទុកឲ្យជនត្រូវចោទ ចូលខ្លួនមកក្នុងនីតិវិធីតុលាការ។ ប្រសិនបើមានយន្តការអាចធានាបានថាជននោះនឹងមកចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធី តើចាំបាច់ត្រូវឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទធ្វើអ្វីទៅ? ក្នុងន័យរក្សាភាពចាំបាច់នៃការឃុំខ្លួន ច្បាប់ និងយុត្តិសាស្ត្រ បានចែងតម្រូវឲ្យតុលាការពិនិត្យមើលជាទៀងទាត់ ថាតើមូលដ្ឋានសម្រាប់ការឃុំខ្លួនលែងមានឬនៅ? ក្នុងយុត្តិសាស្ត្រ *A v. Australia* គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ បានរកឃើញថា ប្រទេសអូស្ត្រាលី បានបំពានមាត្រា ៩ ស្តីពីការឃុំខ្លួន ដោយសារតុលាការមិនបានត្រួតពិនិត្យជាទៀងទាត់អំពីមូលដ្ឋាននៃការឃុំខ្លួន។[7] នេះដើម្បីកុំឲ្យការឃុំខ្លួនយូរ និងមិនសមហេតុផល។

ច្បាប់ព្រមទាំងសេចក្តីណែនាំបានចែងអំពីលក្ខខ័ណ្ឌនៃការឃុំខ្លួន ដូចជា៖ ការឃុំខ្លួនអនីតិជន ដាច់ដោយឡែកពីមនុស្សពេញវ័យ[8] ជនសង្ស័យនៅដោយឡែកពីពិរុទ្ធជន[9] ជនជាប់ឃុំឃាំងទទួលបានអាហារគ្រប់គ្រាន់ និងលំហាត់ប្រាណព្រមទាំងការទទួលការសួរសុខទុក្ខពីគ្រួសារ[10]ជាដើម។ បន្ថែមពីលើនេះ សំលៀកបំពាក់ពិរុទ្ធជន និងជនសង្ស័យត្រូវខុសគ្នា។[11] នេះជាវិធាន ហើយអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវគួរកត់សំគាល់ថាការបំពានវិធានទាំងនេះមាន

---

[6] *"ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន អាចត្រូវបានបង្គាប់ កាលណាការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះជាការចាំបាច់"*, មាត្រា ២០៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧។

[7] គ្រប់សេចក្តីសម្រេចឃុំខ្លួន ត្រូវទទួលបានការពិនិត្យឡើងវិញជាទៀងទាត់ (កថាខណ្ឌទី ៩.៤)។ ការពិនិត្យមើលភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំឃាំង ដែលអាចនាំដល់ការដោះលែង មិនកម្រិតត្រឹមតែ ថាការឃុំឃាំងខុសនឹង ឬត្រូវច្បាប់ប៉ុណ្ណោះទេ។ ដោយសារការបន្តឃុំខ្លួន មិនចាំបាច់ទៀត គណៈកម្មាធិការ រកឃើញថា ការបន្តឃុំខ្លួនលោក *A* ដោយអាជ្ញាធរអូស្ត្រាលី ខុសនឹងមាត្រា ៩ នៃកតិកាសញ្ញា ស្តីពី សិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋ និងនយោបាយឆ្នាំ ១៩៦៦ (កថាខណ្ឌទី ៩.៥)។

[8] មាត្រា ១០ (២.ខ), ICCPR, *supra* note 1។ ច្បាប់ពន្ធនាគារកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១១, មាត្រា ២១។

[9] មាត្រា ១០ (២.ក), ICCPR, *supra* note 1។ច្បាប់ពន្ធនាគារកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១១, មាត្រា ២៦។

[10] គោលការណ៍ សម្រាប់ការពារបុគ្គលទាំងអស់ស្ថិតក្រោមទម្រង់ណាមួយនៃការឃុំខ្លួន ឬជាប់ពន្ធនាគារ ឆ្នាំ១៩៨៨, គោលការណ៍ទី១៩ អនុម័តដោយ General Assembly Resolution No 43/173 of 9 December 1988។ ច្បាប់ពន្ធនាគារកម្ពុជា ឆ្នាំ២០១១, មាត្រា ២៨។

[11] Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, Economic and Social Council, Resolution 207 (LXII) of 13 May 1977, វិធាន ៨៨ (២) ។

លក្ខណៈមិនធ្ងន់ធ្ងរ នឹងមិនខុសសិទ្ធិមនុស្សទេ ប្រសិនបើមានហេតុផលឆ្លើយតបសមស្រប (យុត្តិកម្ម)។ ឧទាហរណ៍ បានដាក់ខ្នោះជនសង្ស័យដើម្បីធានាសន្តិសុខ។

ការបំពានខាងលើ អាចមិនមានហេតុផលក្នុងករណីទង្វើរបស់អាជ្ញាធរបានបង្ហាញអំពីភាពមិនខ្វល់ខ្វាយចំពោះការឃុំឃាំង ក្នុងអំឡុងពេលយូរ ឬឆាប់ ហើយការប្រព្រឹត្តលើជនជាប់ឃុំឃាំង មានលក្ខណៈអមនុស្សធម៌ ប្រៀបដូចជាការឃុំឃាំងសត្វ ឬដែលជាក់ស្តែងហាក់ទំនងឲ្យគេឃើញថាការប្រព្រឹត្តលើជននោះ ដូចជាជនមានទោស(presumed guilt) រួចទៅហើយ។ នេះទំនងជាមានការបំពានគោលការណ៍សន្មត់ថាមិនទាន់មានទោស។ ផ្អែកលើអង្គហេតុថាជនជាប់ឃុំមានសំលៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួន ដែលអាចពាក់ជំនួសបានតែអាជ្ញាធរបង្ខំឲ្យពាក់សំលៀកបំពាក់សម្រាប់ពិរុទ្ធជនមកចូលរួមក្នុងសវនាការតុលាការ សិទ្ធិមនុស្សបានអះអាងថានេះបង្ហាញនូវចំណាប់អារម្មណ៍ ថាជនសង្ស័យមានទោសរួចទៅហើយ។ តុលាការបានសម្រេចថាមានការរំលោភមាត្រា ៦ នៃអនុសញ្ញា អ៊ឺរ៉ុប ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស (គោលការណ៍សន្មត់មិនមានទោស)។

"..ពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្ហាញខ្លួនរបស់អ្នកប្តឹង (ជនជាប់ចោទ) នៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាទណ្ឌិត វាមានភាពច្បាស់លាស់ថា មានការបដិសេធរបស់ប្រធានសាលាឧទ្ធរណ៍ឲ្យអ្នកប្តឹងពាក់សំលៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួន.... ដោយសារខ្វះភស្តុតាងបង្ហាញថា អ្នកប្តឹងមិនមានសំលៀកបំពាក់សមស្របផ្ទាល់ខ្លួន ការបដិសេធនេះ មិនមានហេតុផល និងទំនងជាធ្វើឲ្យសាធារណៈជនយល់ថា អ្នកប្តឹងមានទោសរួចទៅហើយ"។[12]

ខ. បន្ទុកនៃភស្តុតាង៖ តាមវិធានជាទូទៅ ជនដែលផ្តើមសកម្មភាពចោទជាអ្នកមានបន្ទុកដាក់ភស្តុតាង(burden of proof)[13]។ នេះគឺដៅលើរដ្ឋអាជ្ញា ឬព្រះរាជអាជ្ញាដែលជាអាជ្ញាធរកសាងសុំណុំរឿង និងចោទប្រកាន់។ ការតម្រូវដូចនេះជារឿងសត្យានុម័តហើយពិតជាត្រឹមត្រូវក្នុងដំណើរការក្តីព្រហ្មទណ្ឌ។ វាជាការមិនសមស្របទេ ដែលដាក់បន្ទុកដល់ជនត្រូវចោទឲ្យបង្ហាញភស្តុតាងថាខ្លួនមិនបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដូចបានចោទ។ ដោយមិននិយាយដល់កម្រិតភស្តុតាង (standard of proof) ដែលជនត្រូវចោទត្រូវបំពេញ ការទាមទារឲ្យដាក់ភ័ស្តុតាងពិតជាមិនអាចទៅរួចទេ ពីព្រោះករណីខ្លះជនត្រូវចោទស្ថិតនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ឬផ្សេងពីនេះគ្មានលទ្ធភាព ឬអំណាចក្នុងការរក និងទទួលភស្តុតាងទេ។ ជាក់ស្តែងក្នុងករណីបទរំលោភសេពសន្ថវៈ

[12] Human Rights Case Digest, Martinus Nijhoff Publishers, 18 HRCD [2007-2008], p. 668.

[13] សូមមើលអត្ថបទ ដោយ មាស បូរ៉ា ស្តីពី កម្រិតនិងបន្ទុកភស្តុតាង ក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ, https://www.measboralaws.com/books-magazines/magazine/criminal-law

ដែលមានតែជនសង្ស័យ និងជនរងគ្រោះតែពីរនាក់។ តើគាត់អាចបង្ហាញភស្តុតាងដោះបន្ទុកដោយរបៀបណាបាន?

រដ្ឋអាជ្ញាត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងក្នុងកម្រិតហួសពីវិមតិសង្ស័យ ប្រសិនបើមិនចង់ឲ្យមានការបំពានគោលការណ៍សន្មត់ទុកជាមុននេះ។ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបង្ហាញដោយជម្រះអស់មន្ទិលថា ជនត្រូវចោទមិនបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសទេ ដើម្បីឲ្យចៅក្រមសម្រេចរកឃើញថា ជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធភាព។ ការតម្រូវឲ្យជនត្រូវចោទរកភស្តុតាងអះអាងថាមិនបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសនឹងនាំឲ្យមានការរំលោភគោលការណ៍នេះហើយ។

គ. សេចក្តីថ្លែងការណ៍ដោយអាជ្ញាធរ៖ វិសាលភាពដើមនៃគោលការណ៍នេះ អនុវត្តចំពោះតែមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ដូចជាប៉ូលីស។ ឧទាហរណ៍ក្នុងករណី ឃាត់ខ្លួនជនសង្ស័យរួចហើយ ប៉ូលីសធ្វើសន្និសីទកាសែតបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា ជនសង្ស័យពិតជាបានប្រព្រឹត្ត ឬហៅជនសង្ស័យថា "ជាឃាតករ" ជាដើម។ ក្នុងករណី ដែលអាជ្ញាធរគ្រាន់តែបង្ហាញព័ត៌មានធម្មតាប្រាប់សាធារណជន អំពីបច្ចុប្បន្នភាពនៃការស៊ើបអង្កេត នឹងមិនខុសនឹងគោលការណ៍នេះទេ។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអ៊ឺរ៉ុបបានរកឃើញថាមេប៉ូលីស និងរដ្ឋអាជ្ញាដែលមានអំណាចនិងឥទ្ធិពលបាននិយាយក្នុងសារព័ត៌មាន ថាជនត្រូវចោទពិតជាបានប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយហើយសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីថ្លែងការណ៍នេះខុស នឹងគោលការណ៍សន្មត់ថាមិនទាន់មានទោស។

> *"តុលាការបានអះអាងថាសំដីរបស់រដ្ឋអាជ្ញាហាក់បង្ហាញច្បាស់ថាជនត្រូវចោទមានទោសក្នុងបទញុះញង់ឲ្យសាក្សីភូតកុហកលើកទឹកចិត្ត ឲ្យសាធារណជនពិចារណាថាពួកគេមានទោស វិនិច្ឆ័យសេចក្តីជាមុន មុនការពិនិត្យអង្គហេតុដោយតុលាការមានសមត្ថកិច្ច"*។[14]

ឃ. ការអត្ថាធិប្បាយរបស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ៖ ក្នុងន័យដើម សិទ្ធិមនុស្ស ចែងអំពីទំនាក់ទំនង រវាងអាជ្ញាធររដ្ឋ និង ប្រជាជន។[15] ប្រជាជនមានសិទ្ធិ ហើយរដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចគោរពសិទ្ធិទាំងនោះ។ ប្រជាពលរដ្ឋ ជាជនរងគ្រោះនៃការបំពានសិទ្ធិដោយអាជ្ញាធរ។ ក៏ប៉ុន្តែឆ្លើយតបនឹងការអភិវឌ្ឍសង្គម ជនស៊ីវិល ឬនីតិបុគ្គល (ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ) អាចជាជនរងគ្រោះ ឬអ្នកបំពាន

[14] Human Rights Case Digest, Martinus Nijhoff Publishers, 18 HRCD [2007-2008], p. 668.

[15] Jurjen van Pelt, Obligations of the state concerning the human rights of citizens and non-citizens in Thomas Hobbes and John Locke (thesis), p. 20, https://dspace.library. *uu.nl/bitstream/handle/1874/40226 /Scriptie%20JvPelt.pdf?...*

សិទ្ធិ[16]។ រដ្ឋត្រូវអន្តរាគមន៍ក្នុងករណីចុងក្រោយនេះ ផ្អែកតាមទ្រឹស្តី នៃកាតព្វកិច្ចវិជ្ជមាន (positive obligation)[17] និងការពារសិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋ តាមទ្រឹស្តីខ្លួនមានកាតព្វកិច្ចក្នុងកិច្ចសន្យាសង្គម (social contract)។[18]

នៅក្នុងផ្សារទំនើបមួយចំនួនមានផ្ទាំងបិទរូបថតរបស់មនុស្សចំណាស់ ឬក្មេងទាំងប្រុសទាំងស្រីដែលត្រូវបានចាប់ ដោយសារពួកគេបានលួចទំនិញក្នុងហាងដែលជួនកាលចំនួនបន្តិចបន្តួច និងមានតម្លៃថោក។រូបថតទាំងនោះត្រូវបានបិទនិងតាំងនៅដោយគ្មានពេលវេលាកំណត់ មិនរំលងនូវភ្នែកសាធារណជន។

ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអាចដកស្រង់ខ្លឹមសារព័ត៌មានផ្តល់ដោយប៉ូលីស ឬផ្សព្វផ្សាយរូបភាពបង្ហាញថា ជនត្រូវបានឃាត់ខ្លួនមានទោសរួចទៅហើយ ឬធ្វើបទអត្ថាធិប្បាយថាជននោះមានទោស។ សាធារណជនបានចែករំលែកព័ត៌មាននេះបន្តដោយមិនបានពិចារណាថាព័ត៌មានខុស ឬបំពានសិទ្ធិអ្នកដទៃឡើយ។ នេះនាំឲ្យមានឥទ្ធិពលលើតុលាការក្នុងការសម្រេចក្តីនាពេលខាងមុខ។ អង្គហេតុទាំងពីរនេះដែលជាទង្វើរបស់នីតិបុគ្គល អាចនាំឲ្យមានការបំពានគោលការណ៍សន្មត់ជាមុនថាគ្មានទោសផងដែរ។

២.២. កំណត់សំគាល់ ស្តីពី ផលវិបាក

អង្គហេតុខាងលើសុទ្ធតែអាចបង្កផលវិបាក។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ផ្នែកនេះលើកយកតែអង្គហេតុដែលត្រូវបានបន្តចែករំលែកតាមប្រព័ន្ធ Facebook និងលទ្ធភាព នៃការប៉ះដល់គោលការណ៍សន្មត់ជាមុនថាគ្មានទោស។

ក្រុមមនុស្សបានឃាត់ខ្លួនបុគ្គលម្នាក់ដោយសារមូលហេតុថា គាត់ជាចោរលួចព្រមទាំងបានវាយគាត់ឲ្យមានរបួសទៀតផង។ ម្ចាស់គណនីបានធ្វើបទអត្ថាធិប្បាយច្បាស់ថា "ជនដែលត្រូវឃាត់ពិតជាចោរលួចមែន"។ ព័ត៌មានត្រូវបានចែករំលែកភ្លាមៗ។ មានអ្នកចូលមើលគណនី

---

[16] P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Human Rights and Criminal Justice Applied to Legal Persons, Protection and Liability of Private and Public Juristic Entities under the ICCPR, ECHR, ACHR and AfChHPR*, 14 (3) Electronic Journal of Comparative Law, 2 (December 2010), http://www.ejcl.org.

[17] Jean-Francois Akandji-Kombe, កាតព្វកិច្ចវិជ្ជមាន ក្រោមអនុសញ្ញាអឺរ៉ុប ស្តីពី សិទ្ធិមនុស្ស, Human Rights Handbook No.7, 2007. Johannes van Aggelen, the Obligations Imposed by the International Covenants and Other Universal Human Rights Treaties, Including the Implementation by Domestic Court, *Ius Gentium.* Curitiba, vol. 8, n. 2, p. 333-361, jul./dez. 2017, para.10.

[18] Jean-Jacques Rousseau, the Social Contract, new text, 2010.

Facebook នោះរាប់ពាន់នាក់ដែលក្នុងនោះអាចមានបងប្អូនរបស់ជនសង្ស័យ ឬអ្នកជិតខាងរបស់គាត់ផងដែរ។

អត្ថបទនេះ សូមទុកបញ្ហានៃការព្រួតវាយជនសង្ស័យ ដោយក្រុមមនុស្សសម្រាប់ពិភាក្សានាពេលក្រោយ ដោយសារវាពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់អ្នករួមព្រួតវាយ។ ក្នុងរឿងនេះ យើងសន្មត់ថា ការលួចពិតជាកើតឡើងមែន។ ទោះបីវាមានការពិបាកក្នុងការទទួលថាស្គាល់ នូវសិទ្ធិជីវិតឯកជនរបស់ចោរ ក៏ប៉ុន្តែតាមទ្រឹស្តីនៃការដកហូតសិទ្ធិសេរីភាព ឬគោលការណ៍សមមាត្រ (principle of proportionate) វាទាមទារឲ្យមានវិធានការចាំបាច់ និងឆ្លើយតបដើម្បីសម្រេចគោលបំណងបំបាត់អំពើចោរកម្ម។ តើប៉ូលីស ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ឬសាធារណជន ថតរូបជនសង្ស័យផ្សាយតាមទូរទស្សន៍ ឬFacebook ពិតជាធ្វើឲ្យចោររាងចាលឬទេ? តើមានមធ្យោបាយផ្សេងពីនេះដែលគោលបំណងនេះ នឹងសម្រេចហើយសិទ្ធិរបស់ជនសង្ស័យមិនត្រូវបានប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដែរឬទេ? ច្បាប់មិនបានចែងថា ជនល្មើសត្រូវតែប្រព្រឹត្តលើដូចសត្វធាតុនោះទេ។ ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សចែងផ្តល់សិទ្ធិទទួលបានការប្រព្រឹត្តដោយមនុស្សធម៌ និងសិទ្ធិទទួលបានការកាត់សេចក្តីប្រកបដោយយុត្តិធម៌សូម្បីឧក្រិដ្ឋជន[19]។

វាអាចមានករណីដែលជននោះមិនបានប្រព្រឹត្ត ឬអាចនិយាយថា សាក្សីច្រឡំអត្តសញ្ញាណជនសង្ស័យ (mistaken eyewitness identification)។ នេះនាំឲ្យមានការកាត់ទោសមនុស្សស្លូតត្រង់ ហើយជនល្មើសពិតប្រាកដបានរួចខ្លួន។ វាពិតជាកើតមានហើយការកំណត់អត្តសញ្ញាណខុសជាមូលហេតុចម្បងដែលនាំឲ្យកើតមាន។[20]

មានឃាតកម្មមួយកើតមានឡើង ហើយប៉ូលីសបានឃាត់ខ្លួនយុវជនម្នាក់ដែលនៅក្បែរកន្លែងកើតហេតុ ដោយសារមានស្នាមប្រឡាប់ឈាម នៅលើអាវរបស់គាត់។ ត្រូវឬក៏ខុស វាអាស្រ័យលើភស្តុតាង។ ក៏ប៉ុន្តែវាអាចមានករណីថា ឈាមនោះមិនមែនជាឈាមរបស់ជនរងគ្រោះ ឬជាឈាមរបស់ជនរងគ្រោះប្រឡាក់លើអាវរបស់ឃាតករហើយឃាតករបានរត់មកប៉ះបុគ្គលនោះ។

ដោយសារតែសាធារណជនយល់ថា ជនសង្ស័យពិតជាឃាតករ តុលាការអាចសម្រេចថាជាឃាតករមែន។ ក្នុងករណីនេះតុលាការខ្លាចមានការរិះគន់សម្រេចមិនដោះលែងជននោះ។

---

[19] មាត្រា ១៤, ICCPR, *supra* note 1.

[20] Leverick, F., and Chalmers, J., *Causes of Wrongful Conviction*, *in* Chalmers, J., et al ed., Post-Corroboration Safeguards Review Report of the Academic Expert Group, 2014, p.33; Seri Irazola, Ph.D, Study of Victim Experiences of Wrongful Conviction, 2013, p.25.

តុលាការធ្វើការដោយអព្យាក្រឹត្យ និងវិជ្ជាជីវៈបានរកឃើញថាជនត្រូវឃាត់ខ្លួនមិនមែនជាឃាតករ ហើយសម្រេចដោះលែង។ តើអ្វីជាលទ្ធផល? គេអាចចាត់ទុកថា តុលាការពុករលួយ ឬបាត់បង់ជំនឿចិត្តលើតុលាការ។ ក្នុងករណីនេះ វាជារឿងអយុត្តិធម៌សម្រាប់តុលាការ។ ជនជាប់ចោទត្រូវបានដោះលែង ដោយសារកំហុសមិនត្រូវបានរកឃើញត្រូវអ្នកជិតខាងរើសអើងបងប្អូនអាចស្តីបន្ទោស។ នេះមិនគិតទាំងស្នាមរបួស ប្រាក់សម្រាប់ព្យាបាល ឬការខាតបង់ចំណូលនៅពេលខ្លួនត្រូវបានឃុំឃាំងដោយតុលាការទៀតផង។ ជាលទ្ធផល រដ្ឋត្រូវបានបង្ខំឲ្យសងជំងឺចិត្តដល់ជនស្លូតត្រង់ក្នុងករណីដែលតុលាការបានកាត់ទោសច្រឡំ។[21]

នេះហើយជាផលវិបាក។នេះហើយជាហេតុផលនៃវត្តមាននៃគោលការណ៍សន្មត់ជាមុនថាមិនមានទោស ក្នុងគោលបំណងដើម្បីឲ្យសាធារណជន និងតុលាការប្រព្រឹត្តឲ្យបានសមស្របព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវខិតខំរកភ័ស្តុតាងបំពេញបន្ទុករបស់ខ្លួនដើម្បីបង្ការកុំឲ្យអង្គរក្លាយជាបាយខ្លោចដែលហូបលែងបាន។

បន្ថែមពីលើផលវិបាកខាងលើ អង្គហេតុខាងលើ ក៏អាចបង្ហាញពីការបំពានសិទ្ធិជីវិតឯកជនផងដែរ។ តាមរយៈការវាយដំ ការឃុំខ្លួន វាអាចនាំឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ឬក្រៅកិច្ចសន្យា ដោយសារការបំពារបំពានទាំងនោះមិនមានហេតុផល ឬលើសពីភាពចាំបាច់ និងមិនមានការអនុញ្ញាតដោយច្បាប់។ ការទទួលខុសត្រូវនេះពិតជាកើតមានរួចហើយ។ ក្នុងសំណុំរឿងអ្នកសារព័ត៌មាន គូសថ្លុកបង្ហាញការគាំទ្រសាទរដល់ពួកភេរវកម្មដែលបន្ទុះយន្តហោះលើអគារពាណិជ្ជកម្មសហរដ្ឋអាមេរិក ក្នុងឆ្នាំ២០០១ តុលាការបារាំងបានកាត់ទោសដាក់ពិន័យដល់អ្នកកាសែត និងម្ចាស់កាសែតដោយសារទង្វើរបស់គាត់ហួសព្រំដែននៃសេរីភាពបញ្ចេញមតិបំពារបំពានសិទ្ធិ និងបង្កចលាចលក្នុងសង្គម។[22]

ការបំពានគោលការណ៍នេះ មិនមែនជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ និងមិនមានទោសទណ្ឌទេ។ ក៏ប៉ុន្តែវាអាចជាការបំពានសិទ្ធិមនុស្ស។ តុលាការអាចរកឃើញ និងផ្តល់សំណងធម្មតាដល់ជនរងគ្រោះ ដូចក្នុងករណីការបំពានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែរ។ ក្នុងន័យនេះ ការការពារសិទ្ធិមនុស្សជាការបំពេញបន្ថែមនូវចន្លោះខ្វះខាតក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ហើយដែលធ្វើឲ្យអាជ្ញាធរ ឬ

---

[21] Benjamin N. Cardozo School of Law, An Innocence Project Report, Making Up for Lost Time: What the Wrong fully Convicted Endure and How to Provide Fair Compensation, ទំព័រ ៣។

[22] IRIS Themes, Freedom of Expression, and the Media and Journalists: Case-Law of the European Court of Human Rights, (European Court of Human Rights: Case of Leroy v. France), Vol. III, 2013, p. 210.

ជនបំពានសិទ្ធិរាងចាល ព្រមទាំងកែសម្រួលទង្វើខុសឆ្គងកុំឲ្យមាននាពេលអនាគត។ នេះជាដំណើរទៅរកយុត្តិធម៌សង្គមនាំឲ្យមានសន្តិភាពវិជ្ជមានពេញលេញ (positive peace)។

៣. សង្ខេប

ជាសរុប គោលការណ៍សន្មត់ថាមិនទាន់មានទោស ចែងផ្តល់នូវការការពារដល់ជនសង្ស័យ ក៏ដូចជាជនត្រូវចោទ។ គោលការណ៍នេះមានទំនាក់ទំនងនឹងសិទ្ធិ ព្រមទាំងនីតិវិធីតុលាការដែលតម្រូវឲ្យគោរពប្រសិនបើមិនដូចនេះទេទាំងគោលការណ៍ និងសិទ្ធិនឹងត្រូវបានរកឃើញថាមានការបំពាន។ ក្នុងករណីធ្ងន់ធ្ងរ ជនរងគ្រោះក៏អាចនឹងប្តឹងទាមទារសំណងផងដែរ។